

Hotărârea CNCD privind un mesaj cu caracter de propagandă naționalistă

Hotărârea nr. 60 din 22 februarie 2012

Dosar nr.: 2A/2012

Petiția nr.: 301/20.01.2012

Petent: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

Reclamat: Mircea Munteanu

Obiect: Mesaj cu caracter de propagandă naționalistă

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentului

I.1.1. CNCD, cu sediul în Pța. Valter Mărăcineanu, nr. 1-3, sector 1, București

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatului

I.2.1. Mircea Munteanu, cu domiciliul de corespondență la Prefectura Mureș, jud Mureș

II. Descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. CNCD s-a autosesizat, urmare articolelor apărute în presă, cu privire la mesajul postat în data de 19 ianuarie 2012, pe pagina de Facebook a reclamatului, directorul de cabinet al Prefecturii Mureș. Mesajul are următorul conținut: „*Arbeit macht frei* (Munca te face liber - *n.n.*) – asta să înțelegă protestatarii”.

III. Procedura de citare

3.1. În temeiul art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Reclamatul a fost citat prin adresa nr. 301/20.01.2012 la sediul CNCD pentru audieri în data de 30.01.2012.

3.3. Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

3.4. La termen s-a prezentat reclamatul.

IV. Susținerile părților

4.1 Susținerile reclamatului

4.1.1. În cadrul ședinței de audieri, precum și în notele scrise depuse la dosar reclamatul susține că nu a existat intenția de a discrimina sau de a aduce atingere demnității unei persoane sau unui grup. Astfel, acesta consideră că în contextul dat, expresia „*Arbeit macht frei*” nu prezintă intenția de a aduce atingere demnității unor persoane.

4.1.2. Mai mult, reclamatul susține că folosirea expresiei incriminate, care comportă mai multe sensuri, nu poate fi considerată ca o faptă de discriminare. Această expresie are o

încărcătură culturală și filosofică variată, exemplul este lucrarea autorului german, Georg Anton Lorenz Diefenbach, intitulată „*Arbeit macht frei*”, lucrare în care se prezintă evoluția unor personaje, împătimiți ai jocurilor de noroc, care prin muncă ajung la virtuți și la obținerea unor poziții sociale considerate respectabile (editată la Bremen, 1873).

V. Motivele de fapt și de drept

5.1. În fapt, Colegiul director reține că reclamatul a postat pe pagina de Facebook mesajul „*Arbeit macht frei* (Munca te face liber - *n.n.*) – asta să înțeleagă protestatarii”, mesaj folosit de naziști și afișat la intrarea în lagărele de concentrare.

5.2. Colegiul director analizează fapta săvârșită de reclamat sub aspectul îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 2 alin. (1) în coroborare cu art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare republicată.

5.3. Potrivit art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, „(...) prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV ori apartenența la o categorie defavorizată care are ca scop sau efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul public, economic, social, cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

De asemenea, art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare protejează demnitatea umană, arătând următoarele: „constituie contravenție (...), dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

5.4. Colegiul director reține că partea reclamată în calitatea sa de șef de cabinet al Prefectului Județului Mureș a postat pe pagina sa personală a rețelei de socializare Facebook mesajul față de care Consiliul a inițiat o procedură de autoseziare. Sub acest aspect, calitatea părții reclamate de persoană care ocupă o funcție publică este importantă în aprecierea faptei supuse analizei. Persoanele care ocupă și exercită o funcție publică, din cauza responsabilității publice, a influenței pe care o au în societate, a vizibilității actelor acestora, au o obligație accentuată în privința comportamentelor și faptelor săvârșite.

Raportat la speța în cauză, Colegiul va analiza dacă în fapt îndeplinește condițiile prevăzute la art. 15 din O.G. nr. 137/2000, respectiv:

- constituie un comportament manifestat în public;
- comportamentul are caracter de propagandă naționalistă sau/și vizează atingerea demnității ori/și crearea unei atmosfere de intimidare, ostilă degradantă ofensatoare îndreptată împotriva grupului de protestatari din Târgu Mureș și din alte localități ale țării;
- iar acest comportament este legat de convingerile grupului de protestatari.

5.5. Colegiul director va analiza dacă postarea unui mesaj pe o rețea de socializare, în speță pe Facebook, constituie o faptă săvârșită în public. În lipsa unor prevederi exprese în O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, respectiv în legislația privind contravențiile, pentru determinarea caracterului public al faptei, vom proceda la utilizarea prevederilor art. 152 C.pen. al României, care arată că:

„Fapta se consideră săvârșită «în public» atunci când a fost comisă:

- a) într-un loc care prin natura sau destinația lui este totdeauna accesibil publicului, chiar dacă nu este prezentă nicio persoană;
- b) în orice alt loc accesibil publicului, dacă sunt de față două sau mai multe persoane;
- c) în loc neaccesibil publicului, cu intenția însă ca fapta să fie auzită sau văzută și dacă acest rezultat s-a produs față de două sau mai multe persoane;
- d) într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cu excepția reuniunilor care pot fi considerate că au caracter de familie, datorită naturii relațiilor dintre persoanele participante;
- e) prin orice mijloace cu privire la care făptuitorul și-a dat seama că acest fapt ar putea ajunge la cunoștința publicului”.

5.6. În principiu, Facebook constituie o rețea de socializare comunitară privată, care a fost creată ca o întreprindere privată. Totuși, rețelele de socializare constituie o pagină personală susceptibilă de a fi vizualizată de către mai mulți prieteni, iar în acest caz informația difuzată capătă un caracter public. Facebook nu este un spațiu privat comparabil cu o cutie poștală electronică. Cutia poștală electronică poate fi controlată din punctul de vedere al informației transmise, în schimb Facebook este o rețea socială deschisă, un spațiu de expresie publică și planetară. În cazul Facebook, oricând există o mică parte a conținutului care se face vizibilă pentru public. Deseori, persoanele nu-și cunosc exact parametrii peretului său privat de pe Facebook. Oricând există posibilitatea ca o persoană să transmită informații de pe contul de Facebook al unei alte persoane la care are acces.

Postarea de către partea reclamată a mesajului supus prezentei analize îndeplinește sub mai multe aspecte caracterul unei fapte săvârșite în publice, astfel:

- postarea mesajului a fost realizată pe o rețea de socializare care prin natura sau destinația sa este accesibil publicului;
- postarea textului a fost realizată cu intenția de a transmite un mesaj protestatarilor. Acest fapt reiese din text: „(...) acesta este mesajul meu către protestatari”;
- partea reclamată și-a dat seama că mesajul postat ar putea ajunge la cunoștința publicului, deoarece un titular a unui cont de Facebook nu are controlul integral al mesajelor postate, oricând o altă persoană care are acces la pagina unui titular de cont de Facebook poate să transmită mai departe informațiile accesate.

5.7. Pentru considerentele de mai sus, Colegiul director califică postarea anunțului în cauză ca fiind faptă săvârșită în public.

5.8. Din analiza mesajului postat pe contul propriu de Facebook al părții reclamate, Colegiul director constată că fapta are caracter de propagandă naționalistă și vizează atingerea demnității, respectiv crează o atmosferă de intimidare, ostilă degradantă ofensatoare îndreptată împotriva grupului de protestatari din Târgu Mureș și din alte localități ale țării. Astfel, este de notorietate faptul că mesajul „*Arbeit macht Frei*” a fost sloganul regimului fascist hitlerist expus la intrarea lagărelor de exterminare.

Viziunea național-socialistă asupra muncii a avut drept sursă de inspirație asocierile bine împământenite din societatea germană între „muncă,” „disciplină” și „ordine” și o metodă de a uni strategiile privind corecțiile și cele de asistență socială moștenite din perioada Imperiului

și a Republicii de la Weimar. În secolul al XIX-lea, autoritățile germane au trimis la închisoare sau au integrat în programe de ajutorare care presupuneau munca obligatorie persoane de ambele sexe, care erau considerate ca având un comportament dezordonat, instabile, incapabile sau leneșe. Se credea că această muncă forțată nu numai că îi va face pe acești oameni să fie eficienți în muncă, ci îi va învăța și disciplina și etica muncii și îi va dezvăța de orice apucături rele pe care se pretindea că le-ar fi manifestat. În timpul Republicii de la Weimar, reformatorii sociali, progresiști și conservatori au căutat să aprobe în mod legal programe în care să introducă delincvenți minori, persoane care beneficiau de ajutoare sociale și infractori mărunti sau persoane care au dovedit tulburări de comportament în timpul muncii forțată din lagăre, unde se presupunea că vor fi transformați în persoane care să lucreze eficient, cetățeni disciplinați care vor contribui în mod pozitiv la progresul națiunii.

5.9. Inspirându-se din stereotipuri populare referitoare la aversiunea evreilor față de munca grea, creativă, eficientă și la preferințele protestatarilor de stânga și progresiști atât de leneși și de depravați încât mai degrabă ar fi răsturnat statul și ordinea socială decât să își caute o slujbă și să se împace cu statutul lor în viață și societate, naziștii îi condamnau pe evrei și pe cei subversivi, deoarece nu voiau să muncească și preferau să răstoarne stabilitatea națională. Evreii procedau astfel pentru că le stătea în fire; în timp ce protestatarii politici o făceau deoarece erau instrumente nevinovate ale evreilor. Atunci când naziștii au pus mâna pe putere și au încarcerat infractori, persoane asociale, adversari politici și evrei în lagărele de concentrare, au oferit în propaganda lor o justificare a existenței lagărelor, respectiv scopul de a elimina de pe străzi persoanele subversive și care tulburau ordinea și a-i forța, prin muncă grea, la o viață de tip cazarmă și a-i disciplina pentru a fi eficienți în muncă pentru națiunea germană. „Germanii” din toate categoriile puteau – în teoria nazistă – să fie atât de „reeducați”, încât să fie, în cele din urmă, eliberați și reintegrați în comunitatea rasială (*völkische Gemeinschaft*). Evreii, desigur, nu puteau, însă erau forțați să devină eficienți până părăseau țara (înainte de război) și erau exploatați până erau uciși (în timpul războiului).

6.0. Clișee precum *Arbeit macht frei* (Munca eliberează) sau *Jedem das Seine* (fiecăruia ceea ce este al său), erau referințe sardonice la realitatea relațiilor dintre SS și prizonierii din sistemul de lagăre concentraționare. În propaganda nazistă, lagărele erau locuri de reeducare în scopul productivității, disciplinei și al patriotismului; în realitate, tortură, umilință și distrugerea individului erau atât rezultatul, cât și scopul unui sistem în care gardienii, în special personalul din interiorul lagărelor puteau maltrata, răni grav, și uneori (înainte de război), chiar ucide prizonieri, fără a suferi vreo consecință. „Liber” însemna mort în această lume cinică; „ceea ce este al său” însemna propriul iad fără scăpare. Și prizonierii și gardienii înțelegeau astfel aceste clișee.

Comportamentul manifestat prin postarea mesajului obiect al prezentei analize este legat de convingerile grupului de protestatari.

6.1. Prin fapta sa, partea reclamată a adus atingere demnității umane atât a cetățenilor care fac parte din comunitatea evreilor, dar și a cetățenilor care și-au exprimat convingerile prin protestele de stradă.

Fapta se constituie într-o deosebire a grupului de protestatari pe criteriul de convingeri, care are efect recunoașterea exercitării în condiții de egalitate a dreptului la libera exprimare și dreptului la respectarea demnității umane, protejate de Constituția României (elementele generale ale discriminării din art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare).

6.2. Colegiul director constată că în speță nu se poate admite invocarea libertății de exprimare, în sensul în care fapta s-ar încadra în limitele acesteia.

Libertatea de exprimare nu este un drept absolut și comportă limitări în situații expres prevăzute de lege. În acest sens, este relevantă practica Curții Drepturilor Omului de la Strasbourg în aplicarea art. 14 din Convenția europeană a drepturilor omului. Necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită de o manieră convingătoare iar autoritățile naționale revine atributul evaluării existenței unei „nevoi sociale imperioase”, susceptibile de o anumită marjă de apreciere¹.

Limitările libertății de exprimare izvorăsc din necesitatea de a păstra pacea și de a apăra drepturile morale ale grupurilor care istoric au suferit discriminări. Aceste limitări sunt legitime de o formă de luptă împotriva oricărei tentative de a restaura o ideologie totalitară și de eforturile pentru eliminarea discriminării rasiale și a negaționalismului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că anumite scrieri pot merge împotriva valorilor fundamentale ale Convenției, astfel cum menționează Preambul acesteia, respectiv pacea și justiția. „Această argumentare este reluată de Curte în cauza *Garaudy c. Franța* (24 martie 2003), considerând că, în speță, cartea litigioasă are un pregnant caracter negaționist și că, prin urmare, nu respectă aceste valori fundamentale”. Judecătorii de la Strasbourg au considerat că reclamantul încearcă să deturneze art. 10 de la vocația sa utilizând dreptul său la libertatea de exprimare în scopuri contrare Convenției, care ar putea contribui la distrugerea drepturilor și libertăților garantate de Convenție, iar în acest caz reclamatul nu se poate prevala de dispozițiile art. 10 din Convenție².

6.3. Raportat la cazul de față, suntem în prezența unui text profund naționalist fascist, care a constituit și constituie unul dintre sloganurile de notorietate ale regimului fascist, care a stat la baza politicii de exterminare a grupurilor considerate indizerabile și aflate în inferioritate în societate. Apreciam că în România există o nevoie socială imperioasă de a sancționa fapta părții reclamante de a emite un mesaj cu caracter naționalist fascist, care rezultă din necesitatea de a păstra pacea socială și de a apăra drepturile morale a comunităților din România care au fost victime ale Holocaustului din țara noastră. De asemenea, statul are obligația de a asigura și proteja dreptul cetățenilor de a-și exprima în mod liber opiniile, chiar și protestând în stradă în limitele legii.

Colegiul director nu va admite invocarea libertății de exprimare în apărarea părții reclamante, o astfel de interpretare s-ar constitui într-o încercare de deturnare a libertății de exprimare de la vocația sa, partea reclamantă utilizând dreptul său de liberă exprimare în scopuri contrare Constituției României, care ar putea contribui la afectarea libertăților garantate de legea fundamentală.

6.4. În temeiul celor mai sus, Colegiul director constată că s-au îndeplinit condițiile prevederilor art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, cu unanimitate,

¹ C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 801.

² J.-F. Renucci, Tratat de drept european al omului, Ed. Hamangiu, București 2009, p. 173-174.

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Aspectele sesizate intră sub incidența prevederilor art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;
2. Sancționarea reclamatului cu amendă contravențională în valoare de 1.000 lei, potrivit art. 2 alin. (11) și art. 26 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 coroborat cu art. 8 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
3. O copie a hotărârii se va transmite părților

VI. Modalitatea de plată a amenzii

6.1. Amenda contravențională se va plăti la Direcția Generală de Finațe Publice a orașului Târgu Mureș, jud. Mureș.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședință: Asztalos Csaba Ferenc, Haller István, Jura Cristian, Niță Dragoș Tiberiu, Stanciu Claudia, Vasile Alexandru Vasile.